

'מצודה עירונית'

על תמרון יבשתי מול צבא טרור במרחב רווי אוכלוסייה

תגובה למאמר "עזה וניהול מלחמה בשטח בנוי: פגיעה באזרחים, סיכון ואחריות", מאת אנדי מילבורן¹

גיא חזות*

המאמר² "עזה וניהול מלחמה בשטח בנוי", מאת הקצין האמריקאי אנדי מילבורן, מקומם - ערכית ומקצועית. זאת, לאו דווקא על שום הביקורת על אופן ניהול המלחמה של צה"ל ברצועת עזה, גם לא בשל סדרת אי דיוקים שבו. אלא עקב הגישה של מילבורן ודומיו, אשר מסכנת את היכולת של המערב להילחם ביעילות בצבאות וארגוני טרור המנצלים את ערכי המערב כדי להביסו. בנוסף, גישת מילבורן היא נדבך בהאשמה השקרית את ישראל בביצוע פשעי מלחמה בעזה. הסכנה הגלומה במאמר היא ההישענות על טיעונים מקצועיים לכאורה. לכן, ההימנעות מוויכוח עימו והתעלמות ממנו אינה חכמה ונכונה. במאמר זה תוצג תמצית טענותיו של מילבורן, תוך ניתוח ביקורתי, מקצועי וערכי. לדיון במאמר זה חשיבות רבה לצה"ל ולצבאות זרים, שמלחמתם היא לא רק לשם הגנה על חיי האזרחים במדינתם, אלא גם שמירה על ערכי תרבות הדמוקרטיות המערביות.

במאמרו "עזה וניהול מלחמה בשטח בנוי" מציג מילבורן לכאורה קו מוסרי של מגבלות הפעלת הכוח על ידי מדינות דמוקרטיות, תוך ניתוח המערכה ברצועת עזה. טענותיו העיקריות הן כי מדינת ישראל, באמצעות צה"ל, תמחרה חיי אזרחים פלסטינים תוך העדפה מוחלטת של ביטחון חייליה על פני הסיכון לאזרחים בעזה. מילבורן חולק על הטיעון המקובל כי פגיעה נרחבת באזרחים היא תוצאה בלתי נמנעת של לחימה בשטח בנוי וצפוף. טענתו המרכזית היא, שרמת ההרס ומספר הנפגעים בעזה הם תוצאה של החלטות מודעות ודוקטרינת לחימה ספציפית, שבחרה ישראל, ולא של "כורח המציאות". עוד הוא טוען כי בתנאי אי-ודאות, צה"ל בחר בפרשנות מחמירה של המודיעין תוך ייחוס לו עדכניות - גם כשהיא לא הייתה תקפה

¹ **Gaza and the Conduct of Urban War: Civilian Harm, Risk, and Responsibility**

Andy Milburn הוא קצין נחתים אמריקאי בדימוס ומייסד Mozart Group - חברה ביטחונית פרטית שהוקמה על ידי יוצאי יחידות מיוחדות אמריקאיות, זמן קצר לאחר הפלישה הרוסית לאוקראינה בשנת 2022. השם נבחר כמענה אירוני ומנוגד לקבוצת ואגנר הרוסית (שנקראת על שם המלחין ריכרד ואגנר). בעוד שוואגנר פעלה כזרוע אכזרית ובלתי רשמית של הקרמלין, קבוצת מוצרט הציגה את עצמה כארגון הפועל למטרות הומניטריות, תוך הקפדה על חוקי המלחמה. המאמר פורסם באתר War on the Rocks בינואר 2026.

² https://warontherocks.com/2026/01/gaza-and-the-conduct-of-urban-war-civilian-harm-risk-and-responsibility/?fbclid=IwY2xjawPvDKRleHRuA2FlbQlXMQBzcnRjBmFwcF9pZBAyMjlwMzIxNzg4MjAwODkyAAEeAnv2M6sKwsIdAwY2BLO_rRco0S38f6yeNzNteLgFl3XLAglZyWj02Ji0zcc_aem_BJpgtEvKXXeGrmdyYHWeQw

בהכרח, והתבססות מוגזמת על טכנולוגיה ובינה מלאכותית ללא מגע יד אדם ליצירה תעשייתית של מטרות. כן מאשים מילבורן את ישראל, שמצדיקה את הנזק האדיר שנגרם בעזה בכך שהיא פעלה על פי דיני המלחמה, כי בפועל היא ניהלה מערכה שבה הנזק האגבי היה לא סביר בעליל וגבוה מאוד בהשוואה לסטנדרטים מערביים מודרניים, וגם לא מידתי עקב הפרשנות הישראלית המרחיבה למונח "מטרה צבאית".

בעוד שדוברים ישראלים נוהגים להשוות את הלחימה ברצועת עזה ללחימה של כוחות הקואליציה נגד דאע"ש בעיראק, מילבורן טוען שההשוואה לא במקום. לדבריו, לאזרחים בעזה לא היה נתיב בריחה ממשי אל מחוץ לאזור המלחמה בגלל המצור. הוא גורס כי עוצמת האש שהופעלה בעזה בזמן קצר הייתה גבוהה במידה ניכרת מזו שהופעלה במערכות אחרות במאה ה-21. מילבורן מתמודד במאמרו גם עם הטיעון של מומחים צבאיים כי יחס ההרוגים בין אזרחים לפעילים צבאיים היה 1:3, לעומת 1:9 של צבאות מערביים אחרים. מילבורן אינו מכחיש את הנתון המספרי עצמו - שהוא אחד הנדבכים המרכזיים בהסברה הישראלית - אלא מפרק את משמעותו וקובע שהוא יוצר מצג שווא של "מוסריות" או "דיוק". עוד טוען מילבורן שצבא מודרני עם יכולות מודיעין וחימוש מדויק, כאלה של צה"ל, לא יכול להשוות את עצמו לצבאות של המאה ה-20. הציפיה מצבא "היי-טק" היא ליחס הרבה יותר טוב מאשר 1:3. הוא מדגיש שמה שקובע הוא לא רק הסטטיסטיקה הסופית, אלא הפעולות שננקטו כדי למנוע את המוות בקרב אזרחים. לדבריו, אם צה"ל היה בוחר בטקטיקות אחרות (פחות אש מהאוויר, יותר פשיטות קרקעיות ממוקדות), היחס היה יכול להיות טוב בהרבה, אך ישראל בחרה לא להסתכן.

מילבורן מזכיר שהטקטיקה הישראלית עלולה להוביל לכישלון אסטרטגי: הרס נרחב מייצר דורות חדשים של "התנגדות" ושחיקת הלגיטימציה הבינלאומית של ישראל מקשה על השגת יעדי המלחמה ארוכי הטווח. הוא קורא לצבאות מערביים להפיק לקחים מהמקרה של עזה כדי לאמץ סטנדרטים מחמירים יותר להגנה על אזרחים בעתיד.

מילבורן אינו מסתפק רק בביקורת, אלא משרטט מודל של "אחריות" שלשיתו על צבאות מודרניים לאמץ. הוא מציע שורת צעדים שהיו יכולים, לדעתו, לשנות את התוצאה ברצועת עזה ולשמש לקח למלחמות עתידיות - העברת הסיכונים בחזרה לחיילים הלוחמים; כינון אזורי מקלט לאזרחים; פיקוח על מערכות בינה מלאכותית (Human-in-the-loop); הגדרת "ניצחון" במונחים פוליטיים, לא סטטיסטיים. המדד לניצחון לא אמור להיות "כמה מחבלים הרגנו" (Body Count), אלא "מה המצב ביום שאחרי".

מילבורן טועה, מטעה ותפיסותיו מסכנות את המערב

מאמרו של מילבורן עורר דיון סוער בקרב מומחים צבאיים ומומחי משפט בינלאומי. רבים חלקו על הניתוח שלו, במיוחד בנוגע להנחות היסוד על אודות "העברת סיכונים" ללוחמים והשוואות היסטוריות לא מדויקות.

"פרדוקס המוסריות" של סיכון חיילים - הציפייה מצבא להקריב את חייליו כדי להציל את אזרחי האויב היא לא רק לא ריאלית, אלא גם לא מוסרית כלפי אזרחי המדינה שלו. לכל ממשלה יש חוזה בלתי כתוב עם אזרחיה וחייליה, שלפיו עליה להגן על חייהם. דרישה מצבא לבחור בטקטיקות שמעלות משמעותית את מספר ההרוגים שלו היא דרישה ששום דמוקרטיה לא יכולה לעמוד בה לאורך זמן.

אשליית "הניתוח הכירורגי" - מילבורן עושה אידיאליזציה לתמרון ולחימה יבשתית. לחימה מטווח קרוב בשטח בנוי, רווי מטענים, צלפים, חוליות נ"ט ומנהרות (כמו בעזה) מובילה לעיתים קרובות להפעלת אש כבדה ובלתי מבוקרת יותר על ידי כוחות הנמצאים בסכנת חיים מיידית, מה שעלול להוביל לנפגעים אזרחים רבים יותר מאשר בתקיפה אווירית, מתוכננת ומבוססת מודיעין. קרב בשטח בנוי שמסתבך משום שלא לוה באש מקדימה ומדויקת מוביל לרוב, לנוכח מצוקת הלוחמים בשטח, להפעלת אש כבדה ולא מדויקת, כפי שאמנם התרחש בקרב בו נחטף הדר גולדין במבצע "צוק איתן".³

האסטרטגיה של חמאס כמשתנה עיקרי - מילבורן מטיל את כל ה"אחריות" (Responsibility) על הצד התוקף ומתעלם מהצד המתגונן (שבמקרה המלחמה בעזה, חמאס פתח במלחמה בהתקפה ברברית על אזרחים ישראלים). חמאס הפך את השימוש במגנים אנושיים ובחוסר הבחנה בין אזרח ללוחם לשיטה אסטרטגית. האזרחים הם תעודת הביטוח שלו. אם גישת מילבורן תתקבל בעולם, תוענק למעשה "חסינות" לכל ארגון טרור שמתבצר בקרב אוכלוסייה אזרחית, וארגונים אחרים יקבלו עידוד לאמץ טקטיקה זו, שמייצרת את "פרדוקס המגנים האנושיים". על כן, גישת מילבורן יוצרת עיוות מוסרי: אם צבא יסכן את חייליו ויגביל את האש שלו רק בגלל שהאויב פועל מתוך אוכלוסייה ומשתמש בה כמגן אנושי, הוא למעשה "מעניק פרס" לטרור.

השוואה כמותית מול איכותית - המספרים כן קובעים. אם צה"ל הצליח לשמור על יחס של 1:3 בתנאים של רצועת עזה (מרחב אורבני צפוף ורווי תת-קרקע), הרי זו הוכחה למאמץ עילאי

³ במבצע "צוק איתן" בקיץ 2014 במהלך הפרת הפסקת אש של מחבלי חמאס ברפיח, התפתח קרב מטווח קצר בו נהרגו שלושה לוחמי גבעתי ונחטף סגן הדר גולדין. תוך כדי הקרבות הכבדים, כשהלוחמים במצוקה ומנסים למנוע את החטיפה, הופעלה אש רבה שהובילה להרג עשרות פלשתינים, ביניהם גם אזרחים. הקרב כונה "יום שישי השחור" ולאחר חקירה, הפרקליטות הצבאית סגרה את התיק ללא צעדים פליליים כנגד המעורבים.

לצמצם פגיעה ולא לזלזול בחיי אדם. מילבורן מציב רף שהוא "סטנדרט בלתי אפשרי", ששום צבא מערבי, כולל צבא ארצות הברית, לא עמד בו מעולם במערכה דומה. בניגוד לטענות של מילבורן, צה"ל הציב למערב סטנדרטים בלתי ניתנים להשגה, נוכח אתגרי שדה הקרב.

"העברת סיכונים" - המפקד בשטח מחויב למשימה ולחייליו. בחירה להשתמש באש מהאוויר אינה "עצלנות מבצעית", אלא כורח מול זירה רוויית מטעני חבלה ומנהרות (Booby-trapped environment), שבה כל כניסה רגלית ללא ריכוך אש היא בבחינת התאבדות.

המענה המשפטי - עקרון המידתיות (Proportionality) אינו נמדד בתוצאה (מה מספר האזרחים שנהרגו בפועל), אלא בתהליך קבלת ההחלטות של המפקד בזמן אמת. בנוסף, עקרון המידתיות במשפט הבינלאומי לא נמדד ביחס למספר הנפגעים של היריבים זה מול זה, אלא ביחס לצורך הצבאי לעמוד במשימה - האם נהרגו יותר ממה שנדרש. בנוסף עולה שאלת הצורך במשימה הצבאית - האם היא חשובה מספיק כדי להצדיק פעולה שתפגע באזרחים. לכן, גם אם נהרגו "רק" 2,000 ישראלים לעומת רבבות עזתיים, מבחינה חוקית אין מדובר באי-מידתיות.

שימוש בטכנולוגיית ה-AI - בצה"ל, מערכות AI הן כלי עזר מודיעיני בלבד. ההחלטה הסופית על תקיפה מתקבלת תמיד על ידי קצין (Human-in-the-loop), שבוחן את הערך הצבאי מול הנזק האגבי הצפוי לפי המידע שהיה זמין לו באותו רגע.

המאמץ ההומניטרי של צה"ל במלחמה - צה"ל השקיע מאמץ יוצא דופן בתחום ההומניטרי, אשר כלל שיחות אזהרה בטלפון, פיזור כרוזים והקמת "ציר סלאח א-דין" כמסדרון הומניטרי. צבאות מערביים אחרים (כולל זה של ארצות הברית) לא השקיעו מעולם משאבים כה רבים בתקשורת ישירה עם אוכלוסיית האויב כדי לפנותה מאזורי קרב. בנוסף, היקפי הסיוע ההומניטרי שצה"ל הכניס לרצועה היו חסרי פרופורציה מהמצופה ממדינה במלחמה. האזרחים הפלסטינים נפגעו אנושות מכך שחמאס השתלט על משאיות הסיוע וספסר בתחולתן.

אוכלוסייה אזרחית במלחמה לא נדרשת להתרחק "לקצה העולם" כדי לא להיות באזור הלחימה. מרחב מחנות המרכז ברצועה, ובמשך זמן רב גם העיר עזה עצמה, היו אזורים שצה"ל לא פעל ותמרן בהם והתקיפות מהאוויר שם היו כירורגיות, תוך מאמץ להימנע מפגיעה באזרחים. אחוז ההרוגים בתוך האזורים שהוגדרו הומניטריים במחנות המרכז היה נמוך משמעותית (כ-2%-3.5% מכלל ההרוגים) - מה שמעיד על מאמץ ישראלי מובחן להימנע מתקיפות באזורים אלו, למרות ניסיונות חמאס להשתמש בהם כמחסה. לכן, הטענה שהאוכלוסייה לא הייתה יכולה להתרחק מאזור הלחימה אינה נכונה. אלמלא כן, האבדות בקרב האזרחים העזתיים היו מאות-אלפים.

לפני הכניסה לפלוגה בשלהי 2004 הודיע דובר צבא ארצות-הברית שהאוכלוסייה נדרשת לצאת ומי שלא ייצא דמו בראשו. בהשוואה לעזה, מדובר היה בשטח בנוי מצומצם, באוכלוסייה מועטה בהרבה ובכוח אויב לוחם קטן משמעותית מזה שנגדו לחם צה"ל בעזה. העקרון של "גבר בגיל הלחימה" הוא מושג אמריקאי, שהתקבע בלחימה באפגניסטן ובעיראק, ואינו ישראלי. המושג נשען על ההיגיון כי לאחר יציאת האזרחים הבלתי מעורבים מאזור הלחימה, הנותרים בו, ברובם המכריע, הם לוחמים. דיווחי החמאס לאורך המלחמה תמכו בעקרון זה - רוב ההרוגים באזורי לחימה שמהם פינה צה"ל את האוכלוסייה היו גברים בגיל הלחימה.

זירת ה"תת-קרקע" (The Subterranean Challenge) - זהו ה"פיל שבחדר", אשר מילבורן מתעלם ממנו (במאמר בן 3000 מילה על המלחמה בעזה, ללא אזכור המילה "מנהרה" ולו פעם אחת!). הלחימה במוסול, למשל, לא כללה התמודדות עם 600 קילומטרים של מנהרות מרושתות תחת בתי אזרחים. המנהרות בעזה הפכו כל מבנה אזרחי למטרה צבאית פוטנציאלית (שכן הוא יכול לשמש פיר יציאה או מפקדה תת-קרקעית), מה שמשנה לחלוטין את חישובי הנזק האגבי. "המטרו" של החמאס הפך בפועל את רצועת עזה ממרחב אזרחי רגיל למבצר צבאי וחייב קבלת החלטות מבצעיות קשות ופגיעה בלתי נמנעת בתשתיות. לצד המנהרות, חמאס מלכד עשרות אלפי מבנים אזרחיים, כולל בתי ספר וגני ילדים. נוכחות המטענים בהיקף כה רחב חייבה את צה"ל להפעיל כוח אש משמעותי כדי להגן על חיי חייליו (Force Protection), מה שהגדיל את ההרס הפיזי. מנהרות, לצד מלכוד מבנים, הפכו את המרחב האזרחי בעזה לנשק לכל דבר. ובנוסף, הרס בתי הפעילים השיטתי היה מענה לעובדה שהם שימשו לא רק לאחסון אמל"ח אלא גם ללחימה. איזו ברירה היתה לצה"ל, חוץ מלהרוס את המרחב הזה שממנו יצא הטובחים ב-7 באוקטובר?

ההשוואה בין עזה לעיראק (מוסול) - האתגר המבצעי ברצועת עזה אינו בר השוואה לאתגרים שבפניהם ניצבו האמריקאים, לא בעיראק ולא באפגניסטן. עוצמת האויב בעזה היתה פי כמה וכמה מזו של האויב במוסול – כמה אלפי לוחמים בודדים לעומת רבבות רבות שהיו בעזה.

חיל האויר האמריקאי הפציץ אזורים שלמים במוסול בלי התרעה מקדימה וקריאה לאזרחים להתפנות, כפי שפעל צה"ל בעזה, ולאזרחים לא ניתנה אפשרות להתפנות משום שדאע"ש לא אפשר זאת. לכן, מילבורן לא מדייק בדבר האפשרות של האזרחים להתפנות במוסול מזירת הלחימה בעוד שבעזה ההתפנות לא התאפשרה. האזרחים במוסול נאלצו לעבור דרך קווי המגע של כוחות יריבים רבים, בעוד צה"ל פתח מסדרונות קרקעיים מאובטחים לאזרחים שהתפנו. התוצאה במוסול היתה מספר רבבות אזרחים הרוגים, ובעוד חמאס "ניפח" את מספר האזרחים והמערב "קונה" את גרסתו, העיראקים עד היום נמנעים מפרסום המספרים האמיתיים.

צה"ל אינו כוח משלוח, הלחימה בעזה היא המשך ישיר להגנה על אזרחי ישראל - צה"ל
יצא להילחם ביעד המבוצר העזתי לאחר הטבח הנורא ב-7 באוקטובר שיצא משם, ותוך כדי ירי רקטות וטילים מקיף על אזרחי ישראל. בניגוד לאמריקאים בעיראק ואפגניסטן, צה"ל אינו כוח משלוח שלחם אלפי ק"מ מהמולדת, כשלא נשקף איום ישיר על אזרחי מדינתו. לאיום הישיר והמתמשך של צבא הטרור העזתי הייתה השפעה ישירה על אופן הלחימה של צה"ל על הפרק לא היה רק סיכון חיי החיילים מול חיי האזרחים הפלסטינים, אלא בפשטות - חיי האזרחים הישראלים מול חיי האזרחים של מדינת אויב.

הפער בתפיסת ה"אחריות" - הוויכוח בין מילבורן לצה"ל מסתכם בשאלה: מי אחראי על מות האזרח כשהוא נמצא בקו האש? מילבורן טוען כי האחריות היא על התוקף (ישראל), שחייב למצוא דרך להילחם בלי להרוג אזרחים, גם במחיר סיכון חייליו. צה"ל מצידו טוען כי האחריות היא על הצד המגן (חמאס), שמשתמש באוכלוסייה שלו כנשק ולעיתים אף "מרוויח" מכך שאזרחיו מתים בדעת הקהל העולמית. הטלת האחריות על התוקף רק תעודד שימוש נוסף במגנים אנושיים בעתיד.

ניצחון טקטי וכשל אסטרטגי- מילבורן טוען כי בסיום המלחמה בעזה, ישראל כשלה לתרגם את הישגיה הטקטיים לאסטרטגיים ולא הצליחה להכריע צבאית את החמאס, שעדיין שולט בעזה. מילבורן עושה הבחנה בין הרמה הטקטית והאסטרטגית בין השאר בגלל הנזק הבינלאומי שנגרם לישראל, לאור הפעלת כוח מופרזת שהביא להרס והרג רב של אזרחים, ומנע מישראל להשיג את מטרת המלחמה בעזה. כאחד שעסק במלחמה בניתוח מעמיק של סוגיה זו, כראש מערך הלמידה המבצעית של כוחות היבשה, הסיבות לכישלון האסטרטגי של צה"ל בעזה שונות. שילוב של גורמים שונים ברמה הטקטית, האופרטיבית והאסטרטגית הביאו לאי השגת מטרת המלחמה: לחימה תוך התעלמות ממד הזמן, קידוש המחיר על חשבון המשימה, העדר יישום עקרונות המענה ללוחמת גרילה מבוססת מנהרות, והשתלטות חמאס על הסיוע ההומניטרי בגלל העדר החלטה בנושא של ממשלת ישראל. כלומר, הכישלון האסטרטגי לא נבע מחוסר פרופורציה והעדר מידתיות בהפעלת הכוח של צה"ל בעזה שהביא לאובדן לגיטימציה בין לאומית (ישראל תמיד סבלה מסטנדרטים כפולים בכל הקשור להפעלת כוח מול הטרור הפלשתיני), אלא מהחלטות אופרטיביות ואסטרטגיות של ישראל שהיו מנוגדות לתורת הלחימה ודוקטרינת המלחמה שלה.

למידה מדוקטרינת המלחמה בעזה וביקורת עניינית

ביקורים של קצינים בכירים מצבאות המערב (בעיקר מארצות הברית, בריטניה וגרמניה) במהלך המלחמה הניבו סדרת רשמים מקצועיים שפורסמו בכתבי עת צבאיים ובדו"חות פנימיים. בניגוד למילבורן, רבים מהם שיקפו גישה מעשית יותר, המנסה להבין איך צבא מודרני נדרש לתפקד בסיטואציה כזו שצה"ל התמודד עימה בעזה. הניתוח של צבאות זרים (בדגש

על נאט"ו והצבא הבריטי) את הלחימה בעזה מציג תמונה מורכבת ומאוזנת יותר מזו של מילבורן, בין הערכה מקצועית לצד דילמות ערכיות שלחימה מסוג זה דורשת. בעוד שהם לומדים מזה"ל את ה"איך" (טקטיקה), הם מוטרדים מאוד מה-"מחיר" (לגיטימציה).

גנרל ג'יימס גלין (USMC) – לקח ה"לחימה הרב-ממדית": גלין, שנשלח לישראל כיועץ (ובעבר פיקד על הכוחות במערכה נגד דאע"ש במוסול), התמקד בקושי האובייקטיבי של זירת עזה מול מוסול. ההבדל המהותי: גלין ציין כי במוסול, דאע"ש נלחם מעל פני הקרקע והשתמש במנהרות בעיקר למילוט. בעזה, לעומת זאת, המערכת התת-קרקעית היא ממד לחימה בפני עצמו. הוא התרשם מהיכולת של צה"ל לבצע "תמרון רב-ממדי" – כלומר, כוחות שלוחמים בו-זמנית בבניינים, ברחוב ומתחת לאדמה. זהו אתגר שלטענתו, צבא ארצות הברית טרם פגש בעצמות כזו.

קצינים מצבא גרמניה (Bundeswehr) – לוחמת מנהרות וטכנולוגיה: משלחות צבאיות מגרמניה התמקדו בטכנולוגיות הבלתי-מאוישות. הם ציינו לשבח את השימוש הישראלי ברחפנות ורובוטיקה. השימוש ברחפנים בתוך מבנים (Indoor Drones) כדי לסרוק חדרים לפני כניסת חיילים היה, לדעתם, הדרך היחידה לצמצם נפגעים לכוחות התוקפים בלי להפציץ את המבנה כולו. הלקח לגרמניה: הצבא הגרמני החל לעדכן את תורת הלחימה שלו בשטח בנוי, מתוך הבנה שהגנה על ערים אירופיות בעתיד תדרוש יכולות לוחמה תת-קרקעיות ושימוש מאסיבי ברחפנים ברמה הטקטית.

מומחי נאט"ו – "הלגיטימציה כמרכיב בכוח": בניגוד לשבחים המבצעיים, קצינים רבים מנאט"ו הביעו בדו"חות פנימיים חשש מהשחיקה של "חופש הפעולה". המסקנה המקצועית: צה"ל הוכיח שניתן לנצח טקטית, אך הניצחון הזה "יקר מדי" מבחינה אסטרטגית. לטענתם, אם צבא מערבי ינסה להעתיק את דוקטרינת האש הישראלית, הוא יאבד את התמיכה הציבורית בבית תוך שבועות ספורים. "הפרדוקס המערבי": הם מזהים פער הולך וגדל בין היכולות המבצעיות לבין המגבלות המוסריות-משפטיות, שמטילה החברה המערבית.

הצבא הבריטי: דוקטרינת "הלחימה במצודות" (The Fortress City): בסמינרים מקצועיים של הצבא הבריטי, עזה מנותחת לא כעיר אלא כ"מצודה מודרנית". הבריטים מבינים שתפיסת הכיתור אינה מתאימה מול אויב עם רשת תת-קרקעית ענפה. מומחים בריטים מציינים שצה"ל הוכיח כי לא ניתן לכבוש שטח כזה בלי הרס פיזי מאסיבי. השאלה שהם מעלים היא, האם לצבאות המערב יש "קיבה" (Stomach) פוליטית שתוכל לעכל את רמת ההרס הזו במלחמות עתידיות.

נאט"ו: למידת ה"רב-ממדיות" (Multi-Domain Ops): עבור נאט"ו, המערכה בעזה היא הוכחה ליכולת של צבא מודרני לשלב מודיעין, אש ולוחמה דיגיטלית בזמן אמת. הם התרשמו מהיכולת להזריק מודיעין מדויק עד לרמת המ"מ בשטח תוך שניות, לצד החשש משחיקת

הנורמות. החשש הוא, שצבאות דוגמת אלה של רוסיה או סין ישתמשו ב"תקדים עזה" כדי להצדיק הרס טוטאלי של ערים, בטענה ש"כך נלחמים בטרור בשטח בנוי".

צבא ארצות הברית - הלקח הלוגיסטי והתחמושת: בפנטגון ובמרכזי הלמידה של צבא היבשה האמריקאי מסתכלים על עזה דרך פריזמה של קצב צריכה. יחס תחמושת-מטרה: האמריקאים נדהמו מכמות החימוש המדויק שנדרשה לצה"ל כדי להתקדם מטרים ספורים בשטח בנוי. המסקנה: צבאות המערב אינם ערוכים מבחינת מלאים למלחמה אורבנית עצימה שנמשכת חודשים. הלחימה בעזה הוכיחה שהדיוק לא בהכרח חוסך חימוש, אלא לעיתים רק מגדיל את כמות המטרות המותקפות.

המסקנה המשותפת: סוף עידן הדיוק הכירורגי?!

התובנה המטלטלת ביותר של מומחים בינלאומיים (בדומה לרוח המאמר של מילבורן, אך מזווית מקצועית יותר) היא, שהדיוק כבר אינו פתרון קסם. בעבר רווחה מחשבה כי פצצה מדויקת תפתור את בעיית הנזק האגבי. אולם המלחמה בעזה הוכיחה שאם יש 30,000 מטרות מדויקות בלב עיר, התוצאה הסופית נראית כמו הפצצת שטיח של המאה ה-20.

סיכום

צה"ל התכונן במהלך שני העשורים האחרונים למלחמה בצבאות הטרור של חמאס וחיזבאללה, שבנו את יכולתם על בסיס דוקטרינת הקיזוז: התמודדות מול העליונות הישראלית בשדה הקרב - באוויר, במודיעין ובתמרון היבשתי – באמצעות ניצול האוכלוסייה האזרחית בלבנון וברצועת עזה כמגן אנושי ובניית מבצר צבאי במרחב אזרחי אורבני. בהנחה כי ישראל רוצה להשתייך למשפחת העמים הדמוקרטית והמערבית, צבאות הטרור ביססו תפיסת לחימה שתביס את ישראל ותביא לכניעתה, לצד מהלך שיפתח את המלחמה בכיבוש חבל ארץ בסמוך לגבול. האיום של צבאות הטרור מלבנון ורצועת עזה היה איום ישיר, מקיף ומסוכן לחייהם של אלפי אזרחים ישראלים, ובתרחיש מסוים הוא עלול גם להיות איום על קיומה של מדינת ישראל.

הטענות כלפי ישראל על האופן בו פעלה בעזה במהלך המלחמה נשענו על דיווחים שקריים ומניפולציות של החמאס, ולא מעט אנטישמיות. המאמר של מילבורן אינו כזה, ולכן טענותיו מסוכנות יותר. לחימה בסטנדרטים של מילבורן לא תביא להרג מופחת של אזרחים אלא רק לסיכון לא סביר של חיילים. ולהיפך - שיטתו של מילבורן תביא למלחמות קשות ואכזריות יותר, שיובילו בסופו של דבר להפסד של המערב וערכיו ובנוסף גם לא תביא להצלת חיי אזרחים חפים מפשע.

מדינת ישראל וצה"ל נמנעו במשך שנים רבות מלחימה בצבאות הטרור של חמאס וחיזבאללה. ישראל הכילה את האיומים מצפון ומדרום, ונמנעה לאורך שני עשורים ממלחמת הכרעה, למרות שהאיום על ביטחונה הלך וגדל. את המלחמה בעזה, למרות האיום שהפך ללא סביר

ומסוכן לביטחון הלאומי של ישראל, לא ישראל יזמה. זו הייתה קונספציה ישראלית שגויה, שנוצלה על ידי חמאס והובילה לטבח ה-7 באוקטובר. למרות הטבח הנורא, ישראל הפעילה בעזה מכונת מלחמה שהגבילה את עצמה במטרה למנוע משבר הומניטרי לאזרחי האויב ואף נמנעה ככל הניתן מפגיעה בחפים מפשע. אך את מילבורן זה לא מספק. מבחינתו, 2000 הרוגים בישראל זה מספר נמוך נוכח ההרס בעזה והיקף הנפגעים בקרב האזרחים הפלסטינים ברצועה. ואולם, מילבורן לא חי במזרח התיכון ואינו בקיא בחוקי הג'ונגל שלו. לטבח ה-7 באוקטובר היה חייב להיות גם מחיר הפסד לחברה הפלסטינית - לא בהרג של חפים מפשע, אלא בהרס המבצר הצבאי שבנו מתכנני ומבצעי הטבח - התשתיות הצבאיות מעל ומתחת לקרקע ברצועת עזה, תשתיות טרור שנבנו על גבולותיה של ישראל ולא אלפי קילומטרים הרחק מגבולה. שום חברה לא תשרוד אם תפעל אחרת מהחברה הישראלית. לכן, לשיטות הלחימה של צה"ל היה צידוק לא מקצועי בלבד, שהוכח בשדה הקרב, אלא גם ערכי.

* מחבר המאמר גיא חזות הוא תת אלוף במילואים, מפקד אוגדה לשעבר בצה"ל ומפקד מערך הלמידה המבצעית של כוחות היבשה במלחמה. הספר שכתב 'צבא הייטק וצבא הפרשים- כיצד ישראל הזניחה את צבא היבשה' חזה את המלחמה שפרצה בשבעה באוקטובר וכשליה.